

Lo(s) futur(s) occitan(s) e la modalitat : elements d'estudi semantic comparatiu

1. Introduccion

Lo futur es benlèu pas un temps coma los autres. Sembla d'efièch ligat a la categoria de la modalitat : los futurs presents dins las lengas son, sovent, etimologicament d'expressions modalas gramaticalizadas amb una valor d'obligacion o de voluntat. De mai, l'avenir es de temps pas encara arribat, e doncas objècte de desir, manifestacion d'una intencion, d'un projècte, çò qu'es pas luènh de la modalitat compresa coma jutjament del parlaire sus son *dictum* (lo contengut proposicional). Doas manifestacions modalas pareisson especialament ligadas al futur : l'imperativa e l'epistemica, de la quala parlarem subretot. Çò interessant es que l'occitan actual coneis dos futurs : ne prepausarem doncas qualques elements d'estudi semantic dins una perspectiva contrastiva romanica.

2. Expression verbala de l'avenir e modalitat imperativa

Lo futur es universalament ligat a la modalitat imperativa, es a dire l'expression d'un comandament en general. Los dos futurs occitans, valent a dire lo futur eiretat del latin tardiu, *farai*, e lo futur perifrastic, *vau far*, fòrça mai recent, la pòdon exprimir :

- (1) O faràs
- e (2) O vas far

pòdon èsser d'equivalents a « Fai-o ». Per segur, atal fan futur simple (FS) e futur perifrastic (FP) dins totas las lengas romanicas ont se manifèsta la concurrència entre aquestes dos temps verbals

Aquesta proximitat semantica entre temps verbal futur e expression del comandament se pòt explicar pro simplament¹ : a la segonda persona del singular e del plural (que per segur la modalitat imperativa, per natura interpersonal, concernís particularament aquestas personas gramaticals) l'atribucion a l'interlocutor d'una accion futura, vista coma una prevision, es vesina del comandament : atribucion d'una accion² futura, vista coma una causa que l'interlocutor a de far.

Passarai lèu, doncas, sus aqueste ponch, mas en notar un fach linguistic interessant dins una lenga vesina, lo catalan, ont dialectalament (« les comarques nord-occidentals del Segrià i les Garrigues »), lo futur d'indicatiu es vengut, pas sonque semanticament mas tanben morfosintacticament, un imperatiu, segon Pérez Saldanya (1998 : 293) :

¹ Cal ajustar que Co Vet (1994 : 74-75) considèra emai qu'aquesta mena d'emplecs modals del(s) futur(s) es inerenta al semantisme de basa d'aquestes temps verbals. La diferència seriá sonque *pragmatica* : lo poder o non qu'a lo parlaire de far conformar a sa vision de l'avenir lo destinatari.

² Se vei doncas que l'aspècte lexical dels vèrbs jòga un ròtle que cal pas brica negligir dins l'interpretacion imperativa : seriá frequenta aquesta interpretacion amb de vèrbs estatus ?

(3) Pensaràs-hi, eh ? « Pensa-i, è ? »

(4) Trauràs-t'ho tu mateixa, sents. « Tira-o-te tu meteissa, ausisses »³

L'autor remarca, (e soi d'acòrdi, que la revirada occitana o confirma) que « el caràcter focal de la forma verbal i la posició postverbal dels clítics assenyalen explícitament el valor imperatiu que han assumit aquests futurs. » Dins los dialèctes catalans considerats, la proximitat del futur amb l'expression del comandament a doncas agut coma conseqüència una modalizacion totala : lo futur catalan, qu'èra d'en primièr un temps, es vengut un mòde quand se compòrta exactament coma un imperatiu.

Mens generalizada es l'expression de la modalitat epistemica.

3. Modalitat epistemica e futur : de realizacions diversas segon las lengas romanicas

Aquesta modalitat se definís coma l'emission d'una conjectura sus un eveniment present o anterior al moment de l'enonciacion. Per exemple, en francés, se pòt dire : “Il n'a pas pu venir, il aura manqué son train”, amb lo sens de “a degut mancar son tren”.

D'en primièr, cal dire que, demest las lengas romanicas, es una possibilitat esandida. Mas s'obsèrvan de diferéncias importantas d'actualizacion segon las lengas.

3.1. Possibilitats limitadas

3.1.1. Lo cas catalan

D'en primièr cal citar lo catalan, ont los parlaires qu'interroguèri semblèron pas brica acceptar aquestes emplecs del futur. Per exemple, una parlaira andorrana los designèt pel nom (pejoratiu) de *castellanades*. Aquò es una primièra indicacion, qu'es pas obligatòriament decisiva : òm pòt supausar que la voluntat dels catalans de distinguir lor lenga de l'espanhòl trebole lor sentiment linguistic. Atal, poguèri observar d'exemples autentic, en particular amb lo futur anterior :

(5) a– I el Max ? On és avui ? – Suposo que *haurà sortit* amb el seu amic. (*Extrach d'un resum de la seria catalana « El Cor de la Ciutat », trapat dins la Teleranha a l'adreça www.sant-andreu.com*),

futur anterior qu'èmai se pòt trobar dins de tèxtes oficials, coma dins lo discors inaugural del president del parlament de Catalonha (lo 5 de decembre de 2003) :

(6) Com segur que *hauran deduït*, aquesta serà una legislatura de grans decisions. En som tots conscients.

Lo còrpus oral de Payrató-Alturo conten tanben 2 ocurrencias de futur epistemic, aici al futur simple :

(7) a. No sé\ tu *sabràs* on la tens (2002 : 58)

b. No sé si *estará* per (a)ixò\ és que abans l'anava a trucar (2002 : 64)

Mas doas remarcas son necessàrias. La primièra es qu'es un còrpus consagrat a la lenga catalana (subretot barcelonesa) *familiara* (que benlèu seriá melhor, terminologicament, de

³ Exemples de Josep Vallverdú citats a partir de Joan Veny (1983 : 135).

sonar *colloquiala*, segon las abituds catalanas o castelhanas, ja que, coma l'etimologia o indica, s'agís de la lenga de la convèrsa) e dins aqueste registre son pas escassas las interferéncias del castelhan. La segonda es que dins lo meteís còrpus es mai frequenta l'expression de la probabilitat per l'auxiliar modal *deure* seguit de l'infinitiu : 4 ocurrencias (e comptam pas las 4 ocurrencias de *deure* a l'imperfach per exprimir una probabilitat dins lo passat). Aquestas ocurrencias son doncas benlèu pas significativas, e çò qu'o nos fariá pensar es que Pérez Saldanya, que cita qualques exemples atestats dins la lenga escricha, conclutz atal sus la modalizacion del futur en catalan (1998 : 294) :

En català, però, els usos estrictament modals del futur són més aviat perifèrics –dialectals en tot cas. Aquest fet cal atribuir-lo, sens dubte, a la necessitat de preservar el valor estrictament temporal, per tal com el català no disposa a hores d'ara d'una forma alternativa que pugui assumir aquesta funció en cas que el futur iniciés un procés progressiu de modalització. Notem que les construccions amb el verb *anar*, que s'utilitzen en altres llengües amb el valor de posterioritat, resulten difícilment viables en català a causa de l'homofonia –o la quasihomofonia- que es produiria amb el pretèrit perfet perifràstic.

Atal, segon aqueste autor, lo temps verbal futur en catalan seriá fòrça mai temporal que non pas modal. Cal senhalar pasmens que lo valencian en particular, coma o remarca tanben Pérez Saldanya (*ibidem*) sembla constituir una excepció⁴, qu'i ai trobat d'ocurrencias espontànias dins un registre aqueste còp non familiar, es a dire l'encastre formal d'un grop de discutida de la Telaranha qu'amassa de professionals de la lenga catalana :

- (8) a. « Removido » significa « eliminar [*sic* = eliminat] » en aquest context. No sé si *serà* bon portuguès o una contaminació de l'anglès "to remove". (*messatge electronic*)
 b. Suppose que aquest « a les hores » *serà* algun arcaisme més d'aquesta comarca doblement perifèrica. (*message electronic*)

Las particularitats del valencian semblan confirmadas per una enquesta facha amb lo motor de recèrca Google lo 12 d'octobre de 2003 a partir de la sequéncia que se revira en occitan per *supausi que deu [probablament] èsser*. I aviá sièis⁵ possibilitats teoricas : *suposo que deu ser* (o *deu èsser*) o *suposo que serà* [catalan central], *supose que deu ser* o *supose que serà* [valencian], e fin finala [malhorquin] *supòs que deu ser* o *supòs que serà*. Per segur, eliminèri las ocurrencias on *serà* aviá una valor estrictament temporal. Los resultats mòstran la clara preferéncia del valencian pel futur epistemic mentre qu'en catalan central l'usança d'aqueste torn sembla marginala :

Suposo que deu ser :	60 resultats
Suposo que serà :	3 resultats
Supose que deu ser :	4 resultats
Supose que serà:	11 resultats
Supòs que deu ser :	1 resultat
Supòs que serà	0 resultat clar

⁴ Excepcion que recòrda la que senhalam quant al futur perifrastic : veire dins aquesta revista nòstre article sul futur en occitan e en catalan.

⁵ Serían estadas possiblas tanben las formas rosselhonias amb *suposi*, mas son pas atestadas.

Per resumir, dirai qu'en catalan lo futur epistemic es pas generalizat, mai que mai per çò que concernís lo futur simple, ja que sembla que se pòsca emplegar lo futur anterior en contèxtes formals. Cal senhalar pasmens l'importància de la variacion dialectala (l'acceptabilitat de la forma en valencian) e del registre, que lo futur epistemic existís dins la convèrsa. Remarquem que l'exception valenciana e çò del registre son ligats a una meteissa question : la de las interferéncias del castelhan.

3.1.2. Lo cas francés

En francés tanben semblan pro limitadas las possibilitats d'expression de la probabilitat amb lo temps verbal futur. Coma o escrivon Schäfer-Prieß (2001 : 10) e Rocci (2000 : 244)⁶, lo futur simple, d'efièch, i pareis fòrça escàs⁷, e s'emplega (o s'empleguèt) amb el vèrb *être* o eventualament lo vèrb *avoir*, es a dire que se limita doncas a de procèsses estrictament d'aspècte lexical estatiu. S'emplega e s'accepta fòrça mièlhs que non pas lo futur simple lo futur anterior. Las atestacions ne son frequentas dins nòstre còrpus, pas sonque a l'escrich :

(9) Vous l'*aurez remarqué*, la migration s'est bien passée (debuta d'un messatge electronic),

o a l'oral preparat (dins de jornals televisats) :

(10) a. Alors vous l'*aurez compris* la colère des intermittents s'amplifie chaque jour (France 3 Lengadòc-Rossilhon, 16/07/2003)

b. Vous l'*aurez constaté* c'est l'été indien en France (LCI, 18/09/2003),

mas tanben a l'oral spontanèu :

(11) a. Toi P. tu ne l'*auras pas reçu* mais S. l'a reçu [un messatge electronic] (06/10/2003)

b. Je sais pas ce qui se passe ou alors ils l'*auront pas reçu* le petit mot que je leur ai envoyé (18/10/2003)

3.2. Possibilitats estendudas : lo cas del portugués, de l'espanhòl e de l'italian

Cal d'en primièr observar dins aquelas tres lengas la frequéncia, largament comentada, del torn, per las formas tan simples coma compausadas del futur. Per çò que concernís lo futur simple, d'autres aspèctes lexicals⁸ que l'estat (e doncas tanben d'autres vèrbs que *èsser*) son compatibles amb la modalitat epistemica : per exemple, en italian, se pòt dire amb una realizacion spontanèa:

⁶ Veire tanben Stage 2002.

⁷ Manca dialectalament, per exemple en francés regional de Corsega, jos l'influéncia de la lenga còrsa.

⁸ Reviri las definicions dels quatre aspèctes lexicals que ne dona Veters (1996 : 105-106) :

« Los estats son de situacions que an cèrta durada, que subisson pas de cambiament dins l'interval de temps considerat e que an pas de bòrna inerenta aprèp la quala pòdon pas mai contunhar.

Las activitats son de situacions que an cèrta durada, que subisson un cambiament dins l'interval de temps considerat mas que an pas de bòrna inerenta aprèp la quala pòdon pas mai contunhar.

Los acompliments son de situacions que an cèrta durada, que subisson un cambiament dins l'interval de temps considerat e qu'an una bòrna inerenta aprèp la quala pòdon pas mai contunhar.

Las realizacions instantanèas (tanben sonadas « acabaments ») son de situacions ponctualas que la durada n'es pas envisatjada, que subisson un cambiament dins l'interval de temps considerat e que an una bòrna inerenta aprèp la quala pòdon pas mai contunhar. »

(12) Luigi arriva sempre per primo. *Prenderà una scorciatoia*⁹.
« Luigi arriba sempre primièr. *Deu prene una acorcha* »

De mai, lo futur epistemic i es pas sonque inferencial (lo parlaire formula una ipotèsi), mas tanben concessiu : lo parlaire repren l'opinion de l'interlocutor sens l'assumir coma una idèa sieuna abans de s'opausar a el.

(13) « Studio, scrivo, lavoro anch'io. » « Beh, *studierai*... ma il lavoro vero lo facciamo noi. » (Alberto MORAVIA, *Racconti romani*, p. 64) = « *Benlèu qu'estudias*, mas lo trabalh vertadièr lo fasèm nosautres »

Aquesta mena de futur de probabilitat s'obsèrva pasmens tanben en catalan. Per exemple Pérez Saldanya ne senhala l'existéncia sens lo condemnar (2002 : 2638), mas aprèp enquesta linguistica facha dins la Telaranha los parlaire valencians (tres de quatre) l'acceptèron mentre que la part bèla dels Catalans¹⁰ d'Andòrra, de Catalonha e de Malhorca lo refusèron. Lo fach que l'acceptabilitat ne siá melhora en catalan valencian pareis ligat a la preséncia pro desvolopada del futur inferencial dins aquel dialècte.

4. Ont se situa lo futur occitan ?

Ne cal senhalar d'en primièr la granda acceptabilitat del futur epistemic (jos sa forma inferenciala unencament) : sonque un parlaire interrogat (provençal e parlaire non nadiu) refusèt lo futur epistemic, e mai jos sa forma compausada, que ça que la empleguèt espontanèament mai tard.

Fagam ara meteis l'examen del còrpus oral e eschich.

Còrpus orals (còrpus de Jagueneau-Valière 1976 e de Pusch 2001) : pas cap d'exemples. Còrpus jornalistic (*La Setmana*): 2 ocurrencias trapadas (1 FS + 1 FA) aprèp la lectura d'una annada de numèros. Messatges electronics : 3 ocurrencias (1 FS+ 2 FA) . *Memòri e raconte* : pas cap d'exemples. *Un papier senza importància* (G. Barsòtti) : sièis ocurrencias (FA). *Comedias provençalas* : 1 ocurrencia. *Teatre d'Òc* : 2 ocurrencias. *Lo Mòrt de Sant Joan* (P. Lagarda) : pas cap d'exemple de futur epistemic. *Nòvas agenesas* (Cristian Rapin) : 5 ocurrencias (1 FA, 4 FS). *L'Envòl de la tartana* (R. Pecout) : 2 ocurrencias (FA). *Ont'a passat ma planeta ?* seguit de *Suçà-sang connexion* (F. Vernet) : dètz-e-nòu ocurrencias de FA e un futur subrecompusat.

Se pòt doncas observar la frequéncia del futur anterior : trenta-quatre ocurrencias (e 1 futur subrecompusat).

La possibilitat sembla anciana. D'efièch, sens aver agut lo temps de far sistematicament un estudi diacronic, trobèri un exemple autentic dins una pèça del sègle dètz-e-seten :

(14)« Ma chospa vonte *serà anada*
En luega d'anar au peisson ? » (Gaspard Zerbin (1580-1640))¹¹

Per çò que concernís lo futur simple, los exemples autentics (6 ocurrencias) son escasas. Coma aqueles que son citats dins las gramaticas :

⁹ Exemple donat per Andrea Rocci (2000 : 255).

¹⁰ Manca un Catalan nascut a Barcelona, mas que passèt sa vida a Malhorca e Valéncia e qu'ara viu en Mexic.

¹¹ Atal revirat per F. Vernet (2001, *Comedias provençalas*, Anglet : Atlantica e Pau : Institut Occitan., p. 98) : « Où a bien pu aller ma souillon, au lieu d'aller chercher du poisson ? »).

- (15) « Serà malaut tanplan » (Alibèrt)
 « Serà(n) quatre oras.
 « Serà qualche chòt que crida dins la nuèch » (Vernet)

semblan mostrar totes qu'aqueste efiech de sens del FS s'assòcia a de vèrbs exclusivament estatus quant a lor aspècte lexical. Doncas, al vèrb « èsser » essencialment (exemples 16 a 18):

(16) Imagina l'ànsia d'aquels tipos qu'an sentit lo besonh de cridar que lor tèrra aici començava ? –Aquò's la glòria. *Seran* [sic = *Serà(n)*] de monde ufanoses. –Non, puslèu de monde que s'escriban dempuèi lo fons d'un potz. (*Nòvas agenesas*, 49)

(17) Ne sei pas si legissen lo corrièr electronic que receben, pr'amor que n'an pas responut au men messatge... O *serà* pr'amor de la critica qu'i hasèvi ? (Messatge electronic)

(18) Aquesta fòto es un document unic. Foguèt presa per un oficièr anonim que passèt a Genciòus. Faguèt pausar sos dos ordenanças davant lo monument 'maldit'. Un dels òmes es d'origina africana. Èra una volontat de far passar un messatge ? Benlèu pr'amor l'oficièr que prenguèt aquela fòto en 1938 la mandèt a Jules Coutaud. *Serà* una faïçon de li far saber que totes los militars èran pas d'acòrd sul fait que lo vilatge èra vengut infrequentable dempuèi que i avián installat lo monument. (*La Setmana* 434 : 8)

Mas benlèu pas exclusivament aquel vèrb, que Vernet (185) cita coma exemple de « futur d'atenuacion » una frasa que en realitat es una mena de futur de probabilitat. :

(19) « Vos tromparetz » (« vos devètz trompar »).

Mas se poiriá comprene aici tanben coma un procès estatiu, que *se trompar* se pòt parafrasar per *èsser dins l'error*, pr'amor que son envisatjadas las consequéncias de l'error facha. Qué que ne siá, fòra contèxt, aquel exemple es pas de bon interpretar.

Los futurs anteriors, eles, se tròban facilament e son citats espontanèament coma ocurrencias del futur de probabilitat. Coma explicacion possibla de la preséncia massissa dels futurs anteriors (e de l'abséncia, dins nòstre còrpus, de futurs simples epistèmics amb d'autres vèrbs que *èsser*) podèm dire que lo futur anterior, que se definís aspectualament coma un acompliment del futur, exprimis doncas fonamentalament un estat.

Remarcam d'efiech que lo futur anterior s'emplega amb de vèrbs de tot aspècte lexical, es a dire amb un estat :

(20) Lei tipos dei radars pròches *auràn pas agut* lo temps quitament de se demandar çò que se passava (*Ont'a passat ma planeta* : 10)

una activitat :

(21) De segur *m'aurà seguit* un còp de mai (*Suça-sang connexion* : 155)

un acompliment :

(22) [= (14)] « Ma chospa vonte *serà anada*
 En luega d'anar au peisson ? »

e mai una realizacion instantanèa :

(23) Sembla pas que l'òme ague tròp cercat que tot es en plaça. *L'aurai destorbat...* (*Ont'a passat ma planeta* : 38)

Per o explicar, fasèm doncas aicesta ipotèsi¹² : l'aspècte lexical dels vèrbs es anullat, pr'amor de la valor d'acomplit del futur anterior que dona la preferéncia a una interpretacion estativa del procès. Ja que, tornem o repetir, sembla que i aja una preferéncia de la modalitat epistemica pels estats, es pas estonant, doncas, que sián frequents los futurs anteriors per l'exprimir. Atal s'explicariá tanben la frequéncia del futur anterior epistemic en catalan e en francés qu'avèm senhalada çai-sús (3.1.1 e 3.1.2).

Avèm vist que l'expression del comandament per los tempses futurs es de bon comprene. Ara, cossí explicar l'expression de la modalitat epistemica ?

5. Perqué lo futur pòt exprimir la modalitat epistemica ?

La question es pas de bon respondre. Doni sonque d'ipotèsis. Per las jutjar corrèctament, calriá una analisi aprigondida, per segur.

5.1. Ipotèsi 1) Es defenduda per Schäfer-Prieß 2001 aprèp una longa tradicion gramaticala dempuèi Damourette e Pichon 1911-1936 (Veire Rocci 2000 : 249-250). Quand s'agís d'emplecs epistemics, lo futur ditz pas que l'eveniment descrich se situe dins l'avenir, mas exprimis lo moment venidor de la verificacion, ont l'ipotèsi formulada se confirmarà. Per exemple, s'òm ditz : « A pas pogut venir, se serà perdut », s'explicariá lo futur per la glòsa : « Dins l'avenidor poiràs veire que s'es perdut ».

Es vertat que l'avenidor correspond al moment ont l'incertitud presenta es levada, mas i a qualques problèmas, a mon vejaire, que fan qu'aquesta ipotèsi me convenç pas totalament :

- D'en primièr la dificultat de l'explicacion per çò que concernís los futurs concessius de l'espanhòl o de l'italian : lo parlaire inferís pas res, mas matisa lo prepaus de son interlocutor sus un plan conceptual, lo fa probable, sa tòca es pas de demandar una verificacion, mas d'affirmar quicòm per contrast

- S'obsèrvan d'emplecs modals del futur que s'explican pas per una verificacion venidoira, mas per una atenuacion vertadièra, en particular amb los vèrbs de paraula a la primièra persona :

(24) « Aquò fa uei 11 ans que siatz à la tèsta dau pus vièlh de totes los moviments d'aparament e de promocion de la lenga e de la cultura d'òc. Que representa per vos ? »

« *Dirai* que represento d'abond un grand onour. Mai pas qu'acò.»

(P. Fabre, entrevista dins *Trobadors*, 2° trimèstre 2003, p. 21)

- L'explicacion per la verificacion venidoira consistís a una mena d'ellipsi e es doncas de mal verificar e doncas demostrar.

- Fin finala, s'es question d'una verificacion venidoira, perqué lo futur perifrastic la pòt pas exprimir tanben, la modalitat epistemica ? D'aquesta question, ne parlarai mai tard (en 6.)

5.2. Ipotèsi 2) Lo futur seriá modal per natura : l'avenidor es l'espaci de l'incertitud e atal tota prediccion facha amb lo temps futur es una ipotèsi blosa. Segon Schäfer-Prieß (2001 : 11-12), aquesta ipotèsi es frequenta, entre autres, cò dels germanistas e per l'explicacion del futur de probabilitat espanhòl (veire tanben Schäfer-Prieß 1998 : 189-192). Mas fòra contèxt, una frasa coma « Serà malaut » exprimis un eveniment seleccionat coma probable demest los futurs

¹² Precisem que la sugeriguèt tanben Bertinetto (1986 : 505).

possibles : es pas considerat doncas coma incertan, mas al contrari lo parlaire envisatja son arribada coma segura (veire Schäfer-Prieß 2001 : 12 ; Vet 1994 : 61). De mai, totjorn fòra contèxt, « Serà malaut » a pas res de modal : exprimís l'inscripcion de l'eveniment dins lo temps, aici venidor. Cal observar, ça que la, que, coma lo remarca Co Vet (1994 : 74), lo futur es modal dins lo sens ont exprimís l'actitud del parlaire envèrs l'eveniment considerat : la conviccion, per natura subjectiva, que l'eveniment considerat se farà vertadièrament.

5.3. Ipotèsi 3) : L'expression de la modalitat epistemica es ligada a una modalizacion caracteristica dels temps verbals futurs, aprèp gramaticalizacion e coma darrièra etapa del procèssus. Aquesta ipotèsi (Fleischman 1982 ; Bybee, Pagliuca e Perkins 1991 : 27-28 ; Bybee, Perkins e Pagliuca 1994 ; Pérez Saldanya 1998, etc.) matisa la segonda e la fa mai convinceira, que parla de la diacronia e d'evolucions semanticas possiblas. Mas per la poder confirmar, un estudi diacronic comparatiu, que pensam far lèu, es necessari.

Quina que siá l'explicacion de la modalitat epistemica pels futurs simple e anterior, demòra d'examinar perquè lo FP l'exprimís pas jamai.

6. Futur perifrastic : perquè pas d'expression de la probabilitat ?

A la diferéncia del FS (e de sa forma compausada), lo FP pòt pas jamai exprimir la modalitat epistemica. S'observa lo meteís comportament dins totas las autras lengas romanicas que possedisson un temps verbal format a partir de l'auxiliar *anar* e de l'infinitiu precedit o pas de la preposicion *a*.

6.1. Ipotèsi 1) : lo FP seriá pas un futur, mas d'en primièr una forma aspectuala, valent a dire un forma verbala intermediària, que permet d'exprimir sens cambiar d'epòca, doncas en demorar al present, l'ulterioritat. Perquè pas dire, doncas, que son ligam amb l'espaci del present (de l'indicatiu) implicariá un ligam amb lo domeni conceptual de la certitud ? Aquel ligam, doncas, l'empachariá que poguèsse exprimir una probabilitat. Es vertat que pr'amor d'una abséncia de futur perifrastic vertadièr en catalan lo futur en catalan contunha d'èsser ligat amb lo present. D'efièch se pòt associar amb l'advèrbi *ara* :

(25) *Ara ho farà* « O va far »¹³ (A prepaus d'una persona que va mandar immediatament un document per la Telaranha) ;

e exprimís pas liurament la modalitat epistemica, coma o avèm mostrat. Mas dins de lengas coma l'italian, lo futur, ligat amb l'enonciacion :

(26) Beh, credo che me ne *andrò* « Cresi que *m'en vau anar* »

a pasmens d'emplecs modals ben coneguts e ja evocats.

6.2. Ipotèsi 2) : pr'amor que lo FP es mai recent que lo FS seriá pas encara pro gramaticalizat per poder èsser modal. Mas se remarca qu'en francés quebequés, per exemple, malgrat l'evolucion avançada de las doas formas de futur (frequéncia del FP e raretat del FS), lo FS pareis mens modal qu'en francés de França (« Il aura manqué son train » : sembla pas acceptat pels parlaire) e lo FP, fòrça mai corrent que lo FS, es pas jamai purament epistemic.

6.3. Ipotèsi 3) : la valor aspectuala prospectiva de la perifrasi implica que l'accion venidoira siá vista coma un procèssus, valent a dire coma un desplaçament a partir del present cap a l'avenidor. Ara, l'expression de la modalitat epistemica pareis ligada amb d'aspèctes estatus,

¹³ Grandmercegi J. Bres per aqueste exemple personal.

e la valor aspectuala prospectiva poiriá doncas favorir una lectura temporal e pas epistemica d'accions descrihas per la perifrasi, es a a dire que serián envisatjadas dinamicament, en movement dins lo temps.

A aqueste prepaus, es de remarcar qu'existís pas de vertadièr FP anterior, benlèu pr'amor que seriá en el meteis una contradiccion.

Conclusion

Nos atardarem pas sus la modalitat imperativa, que sas manifestacions en occitan son pas brica susprenentas. Çò mai interessant es de soslinhar la necessitat d'integrar a la descripcion lo futur perifrastic.

Per çò que concernís la modalitat epistemica, l'occitan pareis se situar demest las lengas ont es actualizada, mas tanben limitada : concernís subretot lo futur compausat e los emplecs del futur simple pareisson estrechament associats a l'aspècte lexical estatiu. Sus aquel ponch, la lenga d'òc pareis prèpa del francés, amb benlèu una modalitat mai granda, que los parlaires del francés pareisson fòrça mens acceptar lo futur simple. Quant al futur perifrastic, coma dins totas lengas romanicas ont existís, a pas d'emplec epistemic.

Sembla que siá necessària la consideracion de çò que Gustave Guillaume sonava « lo temps implicat », es a dire l'aspècte lexical (important dins la lectura epistemica, e benlèu tanben dins la lectura imperativa, dels futurs) e l'aspècte gramatical (per çò que concernís la facilitat del futur anterior d'aver d'emplecs epistemics, e l'impossibilitat del futur perifrastic de las exprimir) per mièlhs comprene aqueles fenomèns e aprigondir aquestes elements d'estudi semantic.

Bibliografia

Bertinetto, P.M. (1986), *Tempo, aspetto e azione nel verbo italiano*, Firenze: Accademia della Crusca.

Bybee, J. L.; Pagliuca W.; Perkins, R. D. (1991), « Back to the Future », dins Traugott, Elisabeth C. e Bernd Heine (eds.), *Approaches to grammaticalization*, II, Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, p. 17-58.

Bybee, J. L.; Perkins R. D.; Pagliuca W. (1994), *The Evolution of Grammar : Tense, Aspect and Modality in the Languages of the World*, Chicago : Chicago University Press.

Payrató, L.; Alturo N. (eds.) (2002), *Corpus oral de conversa colloquial. Materials de treball*, Barcelona: Universitat de Barcelona.

Pérez Saldanya, M.(1998), *Del llatí al català : morfosintaxi verbal històrica*, València : Universitat de València

(2002), « Les relacions temporals i aspectuals », p. 2567- 2662, dins J. Solà (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona : Empúries.

Rocci, A. (2000), « L'interprétation épistémique du futur en italien et en français : une analyse procédurale. », *Cahiers de Linguistique Française*, 22, p. 247-274.

Schäfer-Prieß, B. (1998), « Modales Futur im Spanischen », *Romanistik in Geschichte und Gegenwart* 4/2, 185-199.

Schäfer-Prieß, B. (2001) « Le futur de probabilité », *Revue de Sémantique et Pragmatique* 9/10, 9-17.

- Stage, L. (2002), « Les modalités épistémique et déontique dans les énoncés au futur (simple et composé) », *Revue Romane*, 37, p. 44-66.
- Veny, J. (1983), *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca : Moll.
- Vendler, Z. (1967), *Linguistics in Philosophy*, Ithaca : Cornell University Press, p. 97-121.
- Vetters, C. (1996), *Temps, aspect et narration*, Atlanta-Rotterdam : Rodopi.
- Vet, C. (1994), « Future tense and discourse representation », dans Vet, Co e Carl Vetters (eds.), *Tense and Aspect in Discourse*, Berlin-New York: Mouton de Gruyter, p. 49-76.

© **Linguistica Occitana 2 (octobre de 2004) [www.revistadoc.org]**
© **Gerard Joan Barceló**